

KEDİ VE KÖPEKLERDE PYOMETRA

M. Zeki Doğanelli*

C. Akkayan**

Giriş

Genel olarak pyometra "Kronik purulent endometritis" (1, 14) diye tarif edilirse de pyometra deyiminden uterusda purulent bir içeriğin toplanması anlaşılır (4, 5, 11). Pyometraya kedilerde, özellikle köpeklerde çok rastlanılmaktadır. Tipik pyometra vakalarında uterus duvarı çok kalınlaşmış, içerisi irinle dolmuş olan uterus boğum boğum ampullalar teşkil etmiştir. Bu tipik pyometrayı karın duvarından palpasyonla tespit etmek mümkündür. Atipik pyometrada uterus duvarı çok ince olup boşluğu muntazam bir şekilde genişlemiştir (1). Benesch (1) e göre bazan pyometra tek kornuda şekillenmiş olur, doğurmuş olanlarda görüldüğü gibi doğurmamış olanlarda da meydana gelebilir. Bazı hallerde mastitis yayılarak pyometraya sebep olabilir (7). Pyometralı hastaların ovariumlarında daima corpus luteum vardır (1, 4). Bazan hem corpus luteum hem de polikist ovariumlarda aynı zamanda bulunabilir, dolayısıyla pyometra ile birlikte uterusun kistik hiperplazisi de aynı zamanda meydana gelir (3). Bazan uterusdaki irin karın boşluğuna dökülerek yaygın peritonitise sebep olur (8, 10). Pyometra irinindeki mikroorganizmaların virulansı fazla olmadığı için oviduct veya bir yarıktan karın boşluğuna çıkarlarsa meydana gelecek peritonitisin antibiotiklerle tedavisi kolay yapılır (1). Pyometrada çoğu zaman irinli bir akıntı yerine kanlı bir akıntı görülmektedir (1, 10). Bu kanın canalis cervicis'ten menşee aldığı bildirilmektedir (1). Pyometrada iştihâ bozulur, susama hissi artar, beden ısısı yükselir (1). Çok düşük beden ısılı ve 40° C üzerinde beden ısısına sahip hastalar inoperabl kabul edilir (11). Pyometra genellikle

* A.Ü. Veteriner Fakültesi Doğum B. ve Jinekoloji Kürsüsü Doçenti Ankara-Türkiye

** A.Ü. Veteriner Fakültesi Doğum B. ve Jinekoloji Kürsüsü Dr. Asistanı Ankara-Türkiye

kızgınlığın sona ermesinden sonra görüldüğü için anemnezin teşhiste önemli yardımı vardır (12). Spy (15) kızgınlıktan hemen sonra veya 3-4 hafta sonra köpeklerde pyometra müşahade ettiğini bildirmiştir.

Pyometranın karın duvarından palpasyonla teşhisi oldukça zor ise de röntgen, hematolojik ve ürolojik muayeneler teşhisin konulmasını kolaylaştırır (2, 9, 11, 16).

Az muvaffakiyet veren ve ancak yetiştiricilikte kullanılacaklar da tavsiye edilebilen konservatif tedavide önce uterus Östrogen'le (1-3 mgr.) hassaslaştırılır, 24 saat sonra (5-10 u) hypophysin birkaç gün aralıkla iki üç defa enjekte edilir, bu arada antibiotikler de kullanılır. Spy (15), yaşlı köpeklerde narkoz tehlikeli olduğundan, testosteron propionat'la tedaviyi tavsiye etmekte, iyi sonuçlar aldığını bildirmekte (25 mgr haftada iki defa üç hafta süre ile), fakat bazı vakalarda tedavinin zahiri olduğuna da dikkati çekmektedir. Tedaviden sonra köpeğin anöstrüste tutulmasını öngörmektedir. Bütün yazarlar pyometranın tek rasyonel tedavi şeklinin "Total hysterectomy" olduğunda ittifak ederler (1, 3, 5, 8, 9, 11, 12). Benesch (1) pyometra hallerinde hysterectomy ile ovariectomy'nin birlikte yapılmasını tavsiye eder, aksi halde ovaryumlarda gelişecek kistik folliküllerin, corpus uteride kalabilecek irinli mukozadan irinli bir poş (Stumpyometra) meydana getireceğine dikkati çeker. Operasyon ne kadar erken yapılır ve hastanın genel durumu ne kadar iyi ise prognoz o kadar iyidir (11). Hayvan kusuyorsa genel durumu kötüye gidiyor demektir (8). Freudiger (6) operasyon sonu derecenin düşmesinin yükselmesinden daha tehlikeli ve öldürücü olduğunu müşahade ettiğini bildirir. Yaşlı, kondisyonu iyi olmayan hastalar operasyona dayanamazlar (10, 13).

Materyal Ve Metod

Vakalarımızı 1955-1967 yılları arasında kliniğimizde teşhis ve tedavileri yapılan "11" kedi ile "13" köpek teşkil etmektedir. Kliniğimizde yabancı ülkelerdeki gibi mükemmel narkoz cihazları olmadığından özellikle köpeklerde narkoz karşımıza her zaman için bir problem olarak çıkmakta ve bu sebepten dolayı da pyometralı hastaların önce ilaçla tedavileri tecrübe edilmektedir. İlaçla tedavide günlük doz olarak 5-10 mgr Östrogenin verildikten sonra hipofiz arka lobu hormonu (Hypophysin, pituitrin, oxytocin) ve orasthin (günlük doz olarak 2-5-10 ui) enjekte edilmektedir. Buna ilâveten parenteral antibiotik tedavisi de yapılmaktadır. Bu arada köpeklerde vaginal yolla antibiotik ovuller'le de tedaviye yardımcı olunmıya gayret edilmektedir.

O b s e r v a s y o n l a r

TABLO 1.

Köpekler

Obs. no.	Tedaviden önceki durum	Tedavi		Sonuç
		İlaçla	Operatif	
1.	Daha önce ovariectomie yapılmış. Laparatomie yapıldığında sol cornu uteride bol irinle birlikte masere olmuş yavru, sağ cornu uteride seröz sıvı vardı (Şekil 1).	—	Hysterectomie	Şifa
2.	Genel durumu bozuk, uterus irinle dolu.	—	Hysterectomie	Öldü
3.	Daha önce ovariectomie yapılmış, kanlı irinli akıntı.	+	Hysterectomie	Şifa
4.	Uterus dolgun.	+	Hysterectomie	Öldü
5.	Kanlı irinli akıntı, uterus dolgun ve her iki cornuda ceviz büyüklüğünde masere olmuş yavru sağ ovarumda kistik follikül.	—	Ovario-hysterectomie.	Şifa
6.	Kanlı irinli akıntı.	+	Ovario-hyster.	Öldü
7.	Kanlı irinli akıntı, uterus dolgun.	—	Ovario-hyster.	Şifa
8.	Kanlı irinli akıntı.	+	—	Şifa
9.	Kanlı irinli akıntı, uterus dolgun.	+	—	Şifa
10.	Radyografide uterus kalınlaşmış, laparatomie'de tipik pyometra (şekil 2)	—	Ovario-hyster.	Şifa
11.	Kanlı irinli akıntı, cornular kalınlaşmış ve dolgun bol irinle birlikte yavru zarları parçaları var.	+	Ovario-hyster.	Öldü
12.	Kanlı irinli akıntı, daha önce ovario hysterectomie yapılmış, laparatomie de corpus uteri bölgesinde içi irinle dolu poş.	+	Cervix arkasından ligatür konularak larak Poş ekstirpe edilvi.	Şifa
13.	Daha önce ovario-hysterectomie yapılmış, iki aydır kanlı akıntı gelmekte, genel durum bozuk. Laparatomie de karın boşluğunda kanlı irinli bir içerik ve ovarium kıstı vardı.	—	Cervix arkasına ligatür konularak, yırtılıp içeriği boşalmış olan poş ekstirpe edildi.	Şifa

TOBLO 2.

Kediler

Obs. no.	Tedaviden önceki durum	Tedavi		Sonuç
		İlaçla	Operatif	
1.	İrinli akıntı, uterus dolgun.	—	ovario-hyster.	Şifa
2.	Daha önce hysterectomie yapılmış, irinli akıntı geliyor. Laparatomie'de corpus uteride poş.	—	Cervix'in arkasına ligatür konularak poş ekstirpe edildi.	Şifa
3.	İrinli akıntı, uterus koyu irinle dolu duvarlar kalınlaşmış.	—	Ovario-hysterec.	Şifa
4.	İrinli akıntı. Uterus içinde masere olmuş yavru zarları ve bol irin.	—	Ovario-hysterec.	Şifa
5.	Daha önce ovariectomie yapılmış, kanlı irinli akıntı, palpasyonda yavru hissedildi. Ekstirpe edilen uterus-şekil l'e benziyordu.	+	Ovario-hyster.	Şifa
6.	İrinli akıntı, uterus dolgun	—	Ovario-hyster.	Şifa
7.	Kanlı irinli akıntı, uterus dolgun	—	Ovario-hysterec.	Şifa
8.	İrinli akıntı, devamlı zayıflama, palpasyonda uterus dolgun.	—	Ovario-hysterec.	Haber alınmadı.
9.	Uterus dolgun, genel durum bozuk.	--	Ovario-hysterec.	Öldü.
10.	Vulvadan irinli akıntı, uterus dolgun.	—	Ovario-hyster.	Şifa
11.	Uterus dolgun, irinli akıntı.	—	Ovario-hyster.	Şifa

Pyometrada en rasyonel tedavi şekli olan "Ovario-Hysterectomie" için köpeklerin narkozu ilk zamanlar "chlorale hydrate" sonraları "Evipane Sodique" ve halen de "Nembutal" kullanılmak suretiyle yapılmıştır ve yapılmaktadır.

Operasyon çok azı linea albadan olmak üzere, hemen daima fossa paralumbalisten yapılmıştır. Uterusun total ekstirpasyonunda corpus uteri cervix'in hemen arkasına konan ligatürün önünden kesilmiş ve ligatürün önünde kalan parçanın mukozası tamamen disseke edilmiştir. Ether sürülerek buranın antisepsisi sağlanmış ve bol miktarda antibiotik ve sulfamid tozları dökülmüştür. Operasyonda ligatür ve deri dikişi için keten ipliği, kas dikişleri için de catgut kullanılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Vakalarımız onüç köpek ve onbir kedi olmak üzere toplam olarak yirmidört adettir. Onüç köpekten dört tanesi, onbir kediden bir tanesi ölmüş ve bir kediden de haber alınamamıştır, ölüm oranı yüzde yirmibeştir. Köpeklerden üç tanesi önce ilâçla tedaviye gayret edilmiş bilahare operasyon yapılmış olanlardandır. Bir tanesi kliniğimize geldiği zaman genel durumu çok bozuktur. Yalnız ilâçla tedavi edilen iki vakada ise hastalık çok hafif seyrediyordu. Bütün yazarların "Köpeklerde pyometranın tek rasyonel tedavisi ovario-hysterectomie'dir" tarzındaki bildirimlerine bizim müşahadelerimiz tam bir uygunluk göstermektedir. Kanaatimize göre total hysterectomie esnasında corpus uteriden hiçbir parça bırakmadan, cervix'in hemen caudalinden kesilmesi uygundur. Zira ycrinde kalan ufaklık corpus uteri parçası dahi ilerde içi irinle dolabilen poş'un (Stumpspyometra) şekillenmesine sebep olabilir. Nitekim bizim 12 ve 13 no.lu vakalarımızdaki köpekler daha önce ovario-hysterectomie yapılmış, corpus uteride kalmış olan mukoza parçası poş şekillenmesine sebep olmuştu. Bu köpeklerin birinde aynı zamanda bir ovarium kisti de mevcuttu.

Kedilerde iki numaralı vakada da tipik bir Stumpspyometra mevcuttu.

Köpeklerin 1 no.lu vakasıyla kedilerin 5 no.lu vakası çok karakteristik birer tablo arz ediyorlardı. Her ikisinde de mihanikiyetini izah edemediğimiz gebelik şekillenmiş (sol cornuda) ve gebeliğin oldukça ileri devirlerinde yavrular masere olmuştu. Bu cornular masere olmuş yavru ve irinle dolu idiler. Diğer cornular, yani sağ cornular, içleri berrak sıvı ile dolu birer kör kese teşkil ediyorlardı.

Üç no.lu vakadaki köpekte, kliniğimizde ovariectomie yapıldıktan üç ay sonra, pyometra şekillenmişti. Bu sebepten bilhassa köpeklerde ovariectomie'nin total hysterectomie ile birleştirilmesi ve hysterectomie'nin cervix'in hemen gerisinden yapılması, çok uygundur.

Kedilerden biri genel durumu çok bozuk olarak geldiği için operasyondan hemen sonra öldü. Başka bir tanesinde ise uterusun Tecrübi Patoloji K.de yapılan muayenesinde Tb. tespit edilmişti, operasyondan sonra sahibinden bilgi alınamadı. Diğer kedilerde pyometra teşhisi konulur konulmaz hemen operasyon yapıldı ve hepsi de tam şifaya kavuştular. Kedilerde narkoz kolay ve tehlikesiz olduğu için hastalar hemen operasyona tabi tutulmuş ve iyi sonuçlar alınmıştır.

Köpeklerde narkoz oldukça tehlikeli olduğundan hastaların önce ilâçla tedavisine gayret edilmiştir. Fakat tecrübelerden edindiğimiz

kanaata göre, operasyon ne kadar erken yapılırsa başarı okadar fazladır.

Operasyon sonrası ölümlere operasyondan sonraki ilk 24 saat içerisinde rastlanmıştır.

Onüçüncü vakadaki köpekte Stumpfyometranın purulent içeriği karın boşluğuna dökülmüştü, buna rağmen antibiotikler yardımıyla operasyon şifa ile sonuçlandı.

Operasyonlardan sonra hiçbir dikiş açılması, herni ve evantasyon müşahade edilmedi.

ÖZET

Kedi ve Köpeklerde Pyometra

Kliniğimizde 1955-1967 yılları arasında teşhis ve tedavileri yapılan 11 kedi ve 13 köpek pyometra vakası takdim edilmiştir.

Teşhisler gelen olarak klinik muayenelerle ve bazan radyografiden faydalanılarak konulmuştur.

Onüç köpekten dördü, onbir kediden biri ölmüş ve bir kedinin sahibinden operasyon sonrası hiç bilgi alınamamıştır. Ölüm operasyonu takip eden ilk 24 saat içerisinde meydana gelmiştir.

Operasyon en rasyonel tedavi şekli olarak kabul edilmiştir. Operasyonun "ovario-hysterectomie" şeklinde yapılması ve operasyon esnasında corpus uteriden hiçbir parça bırakılmaması tavsiye edilir.

Ovariectomie operasyonlarının, bilhassa köpeklerde, hysterectomie ile tamamlanmaları tavsiyeye şayandır.

Summary

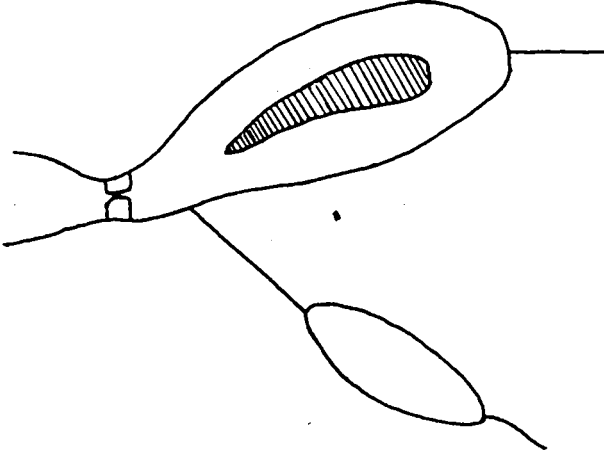
Pyometra in Cats and Dogs

From 1955 to 1967 thirteen dogs and 11 cats were presented to our clinic suffering from pyometra. Diagnosis were mainly based on physical examinations and in some cases radiography. Four dogs out of 13 and 2 cats out of 11 died. Postoperative death occurred within 24 hours.

According to our opinion surgery is the most radical treatment of pyometra. Our recommendation is that the operation should be performed as "ovario-hysterectomy" and care taken for not leaving any piece of uterus.

LİTERATÜR

- 1 - **Benesch, F.** (1967): *Lehrbuch der tierärztl. Geburtshilfe und Gynakologie*, Urban-Schwabenberg, München, pp. 799-804.
- 2 - **Christoph, H. J.** (1961): *Betrachtungen über einige haematologische Untersuchungen bei der pyometra der Hündin*, *Kleint.-prax.* 6, 111-114.
- 3 - **Derivaux, J.** (1958): *Physio-pathologie de la reproduction et insémination artificielle des animaux domestiques*, Vigot-Frère édit., Paris, pp. 255-257.
- 4 - **Doğaneli, M.** (1966): *Kliniğimizde ineklerde rastlanan chronic purulent metritislerin sebepleri ve bazı antibiotiklerle (intrauterin) tedavileri üzerinde çalışmalar*, Ank. Üni. Vet. ve Zır. Fak. Basım., Habilitasyon tezi, Ankara.
- 5 - **Erk, H.** (1965): *Evcil hayvanların genital organ hastalıkları (Jinekoloji)*, Ank. Üni. Basım., Ankara, pp. 38-39.
- 6 - **Freudiger, U.** (1959): *Zur Behandlung hormonal bedingter Gebärmuttererkrankungen der Hündin*, Wien tierärztl. Mschr., 46, 9-16.
- 7 - **Grainger, K. I. - Jones, R. S.** (1960): *A case of pyometra associated with gross hypertrophy of mammary glands in the cat*, *Vet. Rec.*, 72, 700.
- 8 - **Pallaske, G.** (1961): *Rückwirkungen der pyometra auf der Gesamtorganismus in pathologisch-anatomischer Sicht*, *Bere.-Münch. tierärztl. Wschr.*, 74, 74
- 9 - **Richter, J.-Götze, R.** (1960): *Tiergeburtshilfe*, Paul-Parey, Berlin, p. 213.
- 10 - **Rieck, G. W.** (1958): *Spontanperforation bei pyometra*, *Berl.-Münch. tierärztl. Wschr.*; 71, 118-120
- 11 - **Ritter, G.** (1965): *Die Beurteilung der Leitungsreserven des Organismus im Hinblick auf der Verlauf der Postoperativen phase bei der Dysfunktionellenpyometra der Hündin*, Diss., Giessen.
- 12 - **Rüsse, İ.** (1960): *Zur Diagnostik und Therapie der Endometritis und pyometra der Hündin*, *Kleit.-prax.*, 5, 103.
- 13 - **Schulze, W.** (1955): *Zur Pyometra der Hündin*, *Dtsch. tierärztl. Wschr.*, 62, 504.
- 14 - **Sengir, E.** (1953): *Özel patoloji II.*, Ank. Üni. Basım., Ankara, pp. 67-68.
- 15 - **Spy, G.M.** (1966): *The results of testosterone propionate treatment in ten cases of pyometra in the bitch*, *Vet Rec.* 79, 281
- 16 - **Ullrich, K.** (1961): *Zur Differentialdiagnose zwischen Schrumpfniere und pyometra*, *Kleint.-prax.*, 6, 110-111.

Şkil 1. Vaka 1 deki köpeğin uterusu şematize edilmiş.

Fig 1. This schematic picture illustrates a pyometra with a macerated Fetus in the left horn and a pouch filled with a translucent liquid at the opposite side in place of the uterine horn.

Şkil 2. Vaka 10 daki köpekte tipik pyometra.

Fig 2. A typical pyometra in a bitch.